

Nyílt viták Magyarországon a dunai vízlépcső-rendszerről

A „Magyar Október” Tájékoztató Szolgálat jelentése

Látványos fordulatra került sor július közepén a bős–nagymarosi vízlépcső megépítésével kapcsolatos viták terén. Mint ismeretes, ez a sztálinista gigantomániát tükröző, gazdaságilag ésszerűtlen, környezetpusztító terv először 35 évvel ezelőtt merült fel, de csak a hetvenes évek végén öntötték — teljesen titkosan — mai formájába. A hatalmas beruházás ellen ötödik éve folytatnak a magyar környezetvédők szívós küzdelmet, amelybe osztrák zöldek és szlovák természetbarátok is bekapcsolódtak. A program nyilvános vitáját azonban a magyar hatóságok megtiltották, s nem adtak engedélyt a független Dunamozgalmak egyesületeinek megalakulására sem. Ezután — tavaly — hozta létre Lipták Béla Amerikában élő mérnök a Magyar Környezetvédelmi Alapot, amely a nyugati országokban széles körű kampányt folytatott a terv megvalósítása ellen, több mint egy millió tiltakozó aláírást gyűjtött össze és juttatott el a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsához és azt tervezte, hogy amennyiben a kormány augusztusig nem adja jelét annak, hogy a vízgátat illető döntésbe hajlandó bevonni a magyar társadalmat, akkor turista bojkottot hirdet meg Ausztria és Magyarország ellen, a világ minden nagyvárosában tüntetést szervez és — ami a magyar vezetést a legérzékenyebben érintené — lépéseket tesz Magyarország vámkedvezményeinek és nyugati bankhiteleinek megvonására.

Áprilisban a washingtoni magyar követség levelet írt Lipták Bélának, s ebben budapesti tárgyalást javasolt neki. Magyarországon az első jel május közepén mutatkozott arra, hogy megingott a kormányzat eltökéltsége — az „Új Tükör” című hetilapban megjelenhetett egy írás, amely nyíltan ellenzi a programot —, május végén pedig a rendőrség nem zavarta meg azt a tüntetést, amelynek során több ezren vonultak Budapesten a Vörösmarty térről az osztrák követség épületéhez.

Az igazi áttörés azonban most következett be, amikor Lipták Béla eleget tett a budapesti meghívásnak. Próbáljuk összefoglalni a történeteket. Hétfőn, július 11-én Berend T. Iván, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke fogadta Lipták Bélát, valamint Mécs Imrét, Szekeres Lászlót és Vargha Jánost, a Duna-mozgalmak vezetőit. A találkozón egyetértettek abban, hogy nyilvánosságra kell hozni a Magyar Tudományos Akadémiának az elmúlt években készített és mindeddig zárolt, titkosított állásfoglalásait a vízlépcső ügyében. Másnap – 12-én – az OVIBER, az Országos Vízügyi Beruházási Vállalat újságírók és országgyűlési képviselők bevonásával helyszíni szemlét szervezett Nagymarosra és környékére Lipták Béla számára. Július 13-án az építkezések színhelyén hivatalos sajtótájékoztatót tartott a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium, s itt igyekeztek megnyugtató választ adni a környezetvédők aggályaira. Erre a szemlére – amelyről a sajtó is hírt adott – nem hívták el a független mozgalmak képviselőit, és nem volt jelen Lipták Béla sem. A sajtóértekezletnek külön érdekességet kölcsönzött az az esemény, hogy amikor a megjelentek szlovák területre mentek át, nem vihették magukkal a Magyar Környezetvédelmi Alap 26 pontban összefoglalt ellenvéleményét. Ugyanezen a napon – szerdán – a „Heti Világgazdaság” viszont leköszölte a Magyar Környezetvédelmi Alapnak ezt a tiltakozó állásfoglalását és azt az interjút, amelyet a lap Lipták Bélával készített. Csütörtökön két előadást tartott Lipták Béla – az egyiket a Magyar Újságírók Országos Szövetségében, a másikat pedig este hat órai kezdettel a Jurta Színházban –, pénteken pedig Nyers Rezső, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja fogadta Liptákot és a Duna-mozgalmak képviselőit. Július 17-én, vasárnap este hét órakor a Magyar Televízió „A Hét” című műsorában Lipták Bélával, Szekeres Lászlóval és Vargha Jánossal húszperces interjút sugárzott.

Az eseménysorozat legdrámaibb állomása kétségkívül a Jurta Színházban több mint 800 főnyi hallgatóság előtt csütörtökön tartott előadás és az azt követő vita volt, amit a Bajcsy-Zsilinszky Endre Baráti Társaság operatív környezetvédő csoportja szervezett. A vitavezető Vigh Károly történész bemutatta Lipták Bélát, majd Molnár István mérnök ismertette a három évvel ezelőtt készült „Duzzasztógát” című szovjet filmet, amelyet azután le is vetítettek. A film arról szól, hogy értelmetlennek bizonyultak és

a hozzájuk fűzött reményeket nem váltották be a sztálini időkben épített hatalmas vízerőművek és hogy a jelenleg is folyó hasonló építkezéseken dolgozók véleménye szerint ma a legfőbb feladat megakadályozni a káros és értelmetlen beruházásokat. Lipták Béla ezután megtartotta — nyíltszíni tapssal sokszor félbeszakított — előadását: ismertette a magyarországi Dunamozgalmak és a Magyar Környezetvédelmi Alap történetét, és nagy meggyőző erővel — vetített diagramok és képek bemutatásával, nemzetközi összehasonlításokkal és a 26 pontba foglalt tiltakozás felolvasásával — bizonyította a bős–nagygyarosi terv káros és elhibázott voltát. A nézőtérben nagy számban foglaltak helyet a minisztérium és a Vízügyi Hivatal dolgozói. A vita során a hivatalos álláspont képviselői csupán szakemberek által elbírálgatható részletkérdések megvitatására próbálták áttérni a tanácskozást, a hallgatók többsége azonban a hosszú évekig némaságra kárhoztatott független környezetvédők álláspontját kívánta hallani. A Vízügyi Tervező Vállalat egy mérnöke, Mikovics Sándor viszont azt állította, hogy a hatóságok annyira féltek a nyílt vitától, hogy még a programot támogató érveket sem engedték kifejteni. Egy nagygyarosi lakos elmondotta, hogy az elmúlt hetekben a talaj alatti sziklát fúró osztrák munkagépek kisebb földrengést okoztak Nagymaroson, és házak sora repedezett meg. Lipták Béla többek közt az Esztergomot fenyegető veszélyről beszélt: a tervek szerint napi negyedmillió köbméter vizet kell majd onnan visszaszivattyúzni a Dunába, és két nappal korábban a Vízügyi Beruházási Vállalat vezérigazgatója úgy tájékoztatta őt, hogy ezt a megoldást a régészek is kedvezőnek tartják és támogatják. Liptáknak viszont sikerült kapcsolatba lépnie a régészekkel, akik közölték, hogy ősi, Árpádház előtti őrtornyok, eddig feltáratlan sírok és egyéb emlékek kerülnek a legnagyobb veszélybe.

Ami a költségadatokat illeti, a magyar újságok szerint 1986–87-es árakon számítva 54 milliárd forintot tesznek ki a Magyarországot terhelő beruházási költségek, valójában azonban — mai árakon és a legszükségesebb környezetvédelmi létesítményekre fordítandó kiadásokat is beleszámítva — 132 milliárd forint a beruházási költség, ami a kamatterheket figyelembe véve soha nem térülhet meg. A vízlépcsőrendszer nagygyarosi szakaszának elhagyása,

a megkezdett munkák leállítását a *Magyar Nemzet* június 14-i tájékoztatása szerint 5,6 milliárd forint veszteséget okozna.

A Jurta Színházban este 11 óráig tartó tanácskozás végén fontos bejelentésre került sor. Július 21-én „Nagymaros Bizottság” alakul, amely a World Wildlife Fund szervezésében szeptemberben kongresszust tart. A bizottság – amelynek minden környezetvédelmi szervezet, csoport tagja lehet – azért fog küzdeni, hogy a nagymarosi vízerőművet ne építsék meg.

„MIT KÍVÁNUNK?”

(Egy budapesti röplap szövege)

- I. *Tényleges sajtó-, szólás-, lelkiismereti, oktatási és társulási, szervezkedési szabadságot!*
- II. *Népképviseleti demokráciát a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom minden szintjén!*
- III. *Tárgyalásokat a szovjet katonai alakulatok kivonásának feltételeiről és határidejéről – a Szovjetunió jogos önvédelmi érdekeinek figyelembevételével!*
- IV. *Emberi és nemzetiségi jogokat a határainkon túl élő magyaroknak!*
- V. *Baráti együttműködést Közép-Kelet-Európa népeivel egy későbbi föderáció reményében!*
- VI. *Magyarország társadalmi, gazdasági és kulturális bekapcsolódását az európai népek közösségébe!*
- VII. *Egyenlő és stabil működési feltételeket a magán-, a szövetkezeti és az állami vállalkozásoknak!*
- VIII. *A hatalomtól független, demokratikusan működő szakszervezeteket, paraszti, kisiparos, kisvállalkozó és kiskereskedő érdekvédelmi szervezeteket, művészeti és tudományos szövetségeket!*